

o sigui 'tap de barril, aixeta de bóta'. Quan hem vist en aquesta obra i en els meus estudis sobre els Ploms d'Arles, etc., que hi ha tants casos de semblança lexical de mots prussians amb termes pre-romans circumpirenaics, no podem aclarir els ulls a aqueixa semblança. El mot prussià no sembla haver estat estudiat pels lingüistes. Però no manca de mots afins en les llengües bàltiques i eslaves. En prussià mateix, amb una formació sufixal diferent, però amb la mateixa arrel, hi ha *dumsle* 'bufeta de l'orina' («Harnblase»). No hi ha mots ben paral·lels en altres llengües, però sí alguns de bastant afins en altres llenguatges baltoeslaus, i d'aquests sí que n'han parlat els etimòlegs del ram, Berneker, *Slaw. Etym. W.*, 237; Pok., *IEW*, 262, 263, 265, 248. En particular els russos *dúlo* 'boca d'un arma de foc', i el seu antic diminutiu *dúlice* (pron. *dúltse*) 'embocadura d'un instrument de vent': coses bastant comparables a la guarnició de l'arma blanca que és la *dolsa* catalana, prop també de la punta de l'arma. D'altra banda, lit. *dúlkė* 'gra de pols' s'assembla a la idea del 'gra d'all', 'grana de canem', 'gra de pèsol', d'on el pas a la 'tavella de llegum' era fàcil; entre la 'tavella de fava' o altra llegum i l'espècie de manyopa o quant de ferro que constitueix la *dolsa* d'un coltell hi ha també una clara semblança.

L'origen indoeuropeu d'aquests mots russos és bastant clar, car el punt de partida de *dúlo*, *dúlice*, és evidentment el verb eslau comú i paleoslau *dúti* (present *dúmp*) 'bufar'. Arrel panindoeuropea, representada més o menys pertot, si bé amb formacions temàtiques o bé amplificacions radicals diverses: ll. *fumus* 'fum', gr. *θύω* 'jo encenso', gòt. *dauns* 'buf, brava-da', etc.

DERIV.: *Dolsada*.

Dom (títol), V. *dominar* *Doma* (càrrec eclesiàstic), V. *domer* (SET)

DOMAR, 'amansir' del ll. DŌMARE id. □ 1.ª doc.: c. 1300.

En una obra de Lluïl (cf., però, infra *domdar*) en la compilació de proverbis àrabs (S. XIV, *DBal.*), així com en el *Curial*. Repetidament en JRoig: «l'hom diligent / --- / per son servir, / *doma* y amansa, / carrega, cansa / de castells grans, / los orifans» (*Spill*, v. 6725). Avui és la forma més usada en la llengua comuna; cap a: Pirineus, i en certes comarques, *adomar* (un cavall, especialment, Esterrí de Cardós, 1934).

En llatí DOMARE era verb de conjugació en part forta, amb passat *domui* i participi *dōmitus*. Aquest es va conservar en forma hereditària en totes les varietats romàniques, hispanes i gèl·liques, si bé en qualitat només adjectival: fr. ant. *donte* 'amansit, domesticat', cast. ant. *duendo*, port. ant. i dial. *dondo* i també oc. ant. i cat. ant. *domde* (o *donde*); altrament *domde* és ja poc freqüent en la nostra llengua medieval: «lo drac» (lligat per la donzella) «la seguí ayxí con un ca *domde*», *VidesR*, f° 98r1; «e aquí lo laon fo curat diligentment, per què lo laó estec aquí ab éls axí com bèstia *domda*», 214v2 (trad. *quasi do-*

mesticum animal, 656); vegeu-ne encara quatre pasatges més en el glossari (I, 114), en què tradueix *mansuetus*.

De DOMITUS es derivà, ja en llatí, una variant freqüentativa, menys corrent DOMITARE, que també es transmeté a les llengües gallo-romàniques (única conservada pel fr. *dompter*), i que en català antic és d'ús més general que la primitiva: *domdar* (més freqüent i potser més fidedigna que *domar* en Lluïl) és la forma de les *VidesR*: «diu Sent Augustí que '*domdat* és lo cruel e feyt e és creent, e *domdat* és lo lop e és feyt a<n>yel' ---» (53r2, i passim, veg. el gloss.); segueix molt usat en aquesta variant en els segles medievals: «nuyl bou que hom *domda* no paga lòssou lo primer any», doc. feudal de 1282 (Hinojosa, *Reg. Señ. Cat.*, p. 354); «jo viu en greu desayre e en gran pobrea, per la mia carn afflictionar e *domdar*», F. d. *Senescal d'Egipte* (NCL. XLVIII, 162). Posteriorment tendeix a acréixer-se-li una *a* i a assimilar *md* en *nd*: «*mortiffica te*: en tal manera *adondar* lo teu cors que no-t gite en lo fanch», StVicentF (*Quar.*, 92.61). Forma que ha restat avui vigorosa sobretot a Mallorca i en els Pirineus orientals: d'ací el nom de la Collada d'Adonda-bous (*adündabóus*) al peu del Canigó (El Tec, 1959); gc. *adoundà* (que és ja la forma aranesa). Altrament cf. *ALCat.*, 80, 657.

La variant *domtar* (que si no m'enganyo, fins en oc. ant. és minoritària)¹ en català fou imitada del francès: el testimoni més antic i autoritzat (que és quasi no dir res) és en el *Pros Bernat* de MilàF: «A Sansonya *domptàveu* los pagans fers, / a Espanya, quants ferireu dels agarens! / Preclara, bon' espasa, mostra qui ets» (v. 143).

DERIV.: *Doma*. *Domable*. *Domador* (*domdador*, segle XV). *Domadura*. *Domament* o *domdament* o *adondament*. *Domatge* [només Dfa.]. *Indomable* [DTo. 1757]. Cultisme: *Indòmit* [DTo. 1757], pres del ll. *indōmītus* id., derivat negatiu de *domitus* 'domat': «tinc *indòmit* l'ideal: / ni som clàssic ni romàntic», Mrn. Aguiló (1850-55) (*Antol. Po.*, 1975, 31); Verd., *Atl.* vi, 26b (ja en la versió de 1867).

¹ *Santa Doucelina*, Appel, *Chr.*, 119.29; altres casos que en cita Rayn. s'haurien de verificar millor.

DOMÀS, 'teixit de seda ---', concreta el significat de l'*obra de Domàs* que a l'Edat Mitjana s'aplicava a molt diversos articles (de metall, terrissa, vidre, tela) anomenats així per la ciutat siriana de Domàs o Damasc, gran centre d'intercanvi comercial entre Occident i Orient, des d'on s'importaven aqueixos productes. □ 1.ª doc. (obra de vidre) 1370 (obra de tela) c. 1460.

Freqüent cap a aquesta data en inventaris, en el *Curial* i molt en JoMartorell: «una bellíssima donzella vestida de *domàs* blanch» (Ag. I, 27), *domàs* vert, ib. I, 51, *domàs* blau II, 7, *domàs* burell I, 194, *vellut carmesí* o *domàs* I, 121; «roba de vellut ---; roba de *domàs*: vestis serica damascena; roba de carmesí ---», OPou (*ThPu.*, 316); «de quin color van vestidas? / —Unas hi van de *domàs*, altrás de tapicerias», MilàF